

4.4.2022

Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo.stm@gov.fi

VN/23/02/2020

HUSin lausunto sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käyttöoikeuksia koskevasta asetustalonoksesta

Kiitämme mahdollisuudesta lausua asetustalonoksen muuttamisesta.

Kliinisen farmasian ja osastofarmasian nykytila

Sairaaloitten klinisen farmasian palvelut ovat kehittyneet viimeisten vuosien aikana voimakkaasti. Farmaseuttien ja proviisorien osallistuminen potilaan lääkehoitoon, lääkkeiden käytön arviointiin, neuvontaan ja opastamiseen on lisännyt moniammatillista yhteistyötä tukien ja varmistuen potilaan lääkehoidon turvallisuutta ja asianmukaisuutta. Farmasian ammattilaisten keskeiseksi kliniseksi työtehtäväksi on muodostunut potilaan lääkehoidon asianmukaisuuden varmistaminen.

Farmasian ammattilaisten kliniset työtehtävät

Sairaala-apteekin farmaseutit ja proviisorit työskentelevät eri terveydenhuollon tasoilla (erikoissairaanhoido, perusterveydenhuolto, sosiaalihuolto) joko osastolta/hoitoyksiköstä tai sairaala-apteekista käsin. Kliinisen farmasian työtehtäviin kuuluvat mm. lääkitystiedon ajantasaistaminen potilaan tullessa sairaalaan tai siirtyessä sairaalasta toiseen hoitopaikkaan/kotiin, lääkityksessä olevien riskien ja hoitoon sitoutumisen ongelmien tunnistamista, reseptien uudistamisprosessiin osallistumista (uudistamisen tarkoituksenmukaisuuden varmistaminen), lääkeneuvonta ja lääkehoidon kokonaisarviointi. **Kuitenkaan kaikki klinisen farmasian työtehtävissä (esim. lääkehoidon arviointi) ovat farmasian ammattilaiset eivät ole osastoilla työskenteleviä osastofarmaseutteja vaan heidän työpisteensä on sairaala-apteekissa.** Kliinisen farmasian työtehtävissä hyödynnetään potilaan laaja-alaisia terveystietoja kuten lääkitystietoja, eReseptikeskuksen tietoja, diagnooseja, laboratorioarvoja, riskitietoja ja toimintakykytuloksia. HUSissa onkin kehitetty farmasian ammattilaisen työnkuvaa potilasturvallisuuden ja rationaalisen lääkehoidon edistämisen näkökulmasta. Pääsy laajempiin potilastietoihin on ollut edellytys toiminnalle.

4.4.2022

Lääkemääräyksen farmaseuttinen varmentaminen ja lääkemääräyksen/solunsalpaajamääräyksen kliininen kaksoistarkistus

Lääkkeen määräämisessä tapahtuvat inhimilliset virheet ovat yksi yleisimmistä lääkehoitoprosessin poikkeamatyypeistä myös HUSissa¹. Sairaaloiden sisäiset lääkemääräykset eivät ole virheettömämpiä kuin avohoidossa annetut^{2,3}. Yhtenä suojauskeinona on HUSissa otettu käyttöön kaksi eriasteista lääkemääräyksen tarkoituksenmukaisuuden varmistamisen suojausta: 1) lääkemääräyksen farmaseuttinen varmentaminen ja 2) lääkemääräyksen/solunsalpaajamääräyksen kliininen kaksoistarkistus^{4,5}. Lääkemääräyksen farmaseuttisessa varmentamisessa **sairaala-apteekin farmaseutti, annosjakeluyksikön farmaseutti tai osastofarmaseutti** tarkistaa, että määräys on sairaalan lääkevalikoiman mukainen, annos on valmisteyhteenvedon mukainen ja tarkistaa mahdolliset interaktiot ennen kuin lääkemääräys toimitetaan sairaala-apteekista hoitoyksikköön. Lääkemääräyksen farmaseuttinen varmentaminen tehdään kaikille lääkemääräyksille, mikäli potilastietojärjestelmä (Apotti) ei ole niitä automaattisesti varmentanut. Tehtävässä tarvitaan potilaan lääkitys- ja laboratoriotietoja.

Lääkemääräyksen tai solunsalpaajamääräyksen kliinisessä kaksoistarkistuksessa **kliininen farmaseutti kuten osastofarmaseutti, annosjakelufarmaseutti, kliininen proviisori tai solunsalpaajayksikön farmaseutti/proviisori** tarkistaa lääkemääräyksen tai solunsalpaajamääräyksen asianmukaisuuden, annoksen, antovälin, antoreitin, potilaan mahdolliset allergiat tai yliherkkyydet, interaktiot, IV-yhteensopimattomuudet, potilaan painon ja muun fysiologisen informaation (mm. munuaistoiminta) ja lääkehoidon vasta-aiheet. **Solunsalpaajamääräyksen kliininen kaksoistarkistus** tehdään kaikille solunsalpaajamääräyksille ennen niiden valmistamista solunsalpaajayksikössä ja siitä on tullut rutiinitoimintaa sairaala-apteekin solunsalpaajayksikössä sekä syöpäkeskuksen osastofarmaseuttiosastoilla. **Lääkemääräyksen kliininen kaksoistarkistus** taas tehdään optimitilanteessa ennen lääkkeen antamista potilaalle, mutta se voidaan tehdä myös jälkikäteen. Lääkemääräyksen kliininen kaksoistarkistus on käytössä osalla osastofarmasiaosastoista, ja se on tarkoitus laajentua edelleen koskemaan myös HUSin osastoja, joilla ei ole osastofarmaseuttia. Tätä tarkoitusta varten HUS Apteekkiin on perustettu kliinisen farmasian yksikkö. Tehtävässä tarvitaan potilaan mm. potilaan lääkitys-, diagnoosi-, mittausta- ja laboratoriotietoja.

4.4.2022

2 § Terveysthuollon henkilöstön tehtävät

Kaikissa sairaala-apteen tehtävissä ei tarvita laajoja käyttöoikeuksia, mutta klinisen farmasian tehtävissä ne ovat välttämättömät. **Sairaala-apteen farmaseuttisen henkilökunnan tekemät klinisen farmasian tehtävät tulisi asetuksessa rinnastaa laaja-alaisiin työtehtäviin**, sillä ilman käyttöoikeutta kaikkiin välttämättömiin potilastietoihin (mm. (diagnoosit, riskitiedot, lääkitys, kuvantaminen, laboratoriotulokset, toimenpiteet, rokotukset, mittaukset, toimintakyky) klinisen farmasian tehtäviä ei voi toteuttaa.

7§ Käyttöoikeus lääkkeiden käytön arviointiin ja käytön opastukseen liittyvissä työtehtävissä

Asetusluonnoksen mukaan lääkkeiden käytön arviointiin ja käytön opastukseen liittyen sairaalan apteekkipalvelussa ammattihenkilöstöllä on käyttöoikeus potilaan perustietoihin ja lääkitystietoihin. **Oikeus on erittäin rajallinen** ja estäisi voimaan tullessaan nykyisenlaisen klinisen farmasian toiminnan osastoilla ja sairaala-apteekissa. **Näemme ongelmalliseksi, mikäli laajemmat oikeudet rajataan sen mukaan, missä fyysisesti sairaalassa työskentelee eikä sen mukaan, mitä klinisen farmasian työtehtäviä hoitaa.** Pelkät potilaan perustiedot ja lääkelista eivät klinisen farmasian työtehtäviin riitä. Tällaisella pohjalla tehty klininen työ ei ole tarkoituksenmukaista ja toimintamme loppuisi silloin välittömästi. **Ehdotamme, että asetuseronnosta korjataan 7§ osalta siten, että laajat oikeudet sallitaan kaikille klinisen farmasian työtehtäviä tekeville farmasian ammattilaisille riippumatta työskentelypaikasta (hoitoyksikkö, sairaala-apteekki).**

Kunnioitavasti

HUS

Markku Mäki-Järvi
johtajaylilääkäri

p. 09 471 78450

markku.makijarvi@hus.fi

HUS Apteekki

Kerstin Carlsson
toimialajohtaja, sairaanhoitopiirin apteek-
kari

p. 040 521 2883

kerstin.carlsson@hus.fi

4.4.2022

Viitteet

1. Institute of Medicine: Preventing medication errors. Washington D.C.: The National Academies Press 2007.
2. Lewis PJ, Dornan T, Taylor D, Tully MP, Wass V, Ashcroft DM. Prevalence, incidence and nature of prescribing errors in hospital inpatients: a systematic review. *Drug Saf* 2009;32:379–89. doi: 10.2165/00002018-200932050-00002
3. Tully MP. Prescribing errors in hospital practice. *Br J Clin Pharmacol* 2012;74:668–75. doi: 10.1111/j.1365-2125.2012.04313.x
4. Kvarnström K, Linden-Lahti C. Lääkemääräysten kliininen kaksoistarkistus – uusi toimintatapa sairaalassa. *Lääkärilehti* 2020;45:2386-2388
5. Kähkönen A, Eestilä S, Kvarnström K, Nevala R. A pilot study about methods to reduce prescription errors in a chemotherapy day unit - Aspects to consider in pharmacist verification process. *J Oncol Pharm Pract.* 2021 Dec 22:10781552211066500. doi: 10.1177/10781552211066500. Epub ahead of print. PMID: 34935546.